

Afrika'daki Türkiye

dübam

Afrika'daki Türkiye

Türkiye'nin izlediği çok boyutlu dış politika çerçevesinde 1998 yılında Afrika ülkeleriyle siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik ilişkilere ivme kazandırmak amacıyla "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" oluşturuldu. Bu bağlamda, dış ticaret müsteşarlığınca 2003 yılı başında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlandı.

2005, Türkiye'de Afrika yılı ilan edildi. Türkiye, 12 Nisan 2005 tarihinde Afrika Birliği'nde gözlemci ülke statüsünü kazandı. 2008'de ise Addis

Ababa'da yapılan Afrika Birliği Zirvesi'nde alınan ortak kararlarla Türkiye Birliğin stratejik ortağı ilan edildi.

Bu süreçte kıta ülkeleriyle ilişkiler 2010 yılının Aralık ayında kabul edilen, 2010-2014 yıllarını kapsayan "Türkiye-Afrika İşbirliği Ortak Uygulama Planı" ile yeni bir ivme kazandı. Bu süreçte Kıta'ya yönelik üst düzey ziyaretlerde de gözle görünür bir artış oldu.

Türk inşaat sektörünün bölgedeki rolü de giderek arttı. Türk müteahhitlerin Afrika genelinde yaptıkları projelerin değeri iki milyar doları geçti. Bu çalışmaların nasıl karşılık bulunduğunu görmek için resmi verilere bakmak yeterli. 2003'te Afrika kıtasında 12 olan büyükelçilik sayısı 39'a, ticaret müşavirliği sayısı 11'den 26'ya, TİKA'nın ofis sayısı 3'ten 11'e çıktı.

Bu stratejinin ikili ticarete de olumlu yansımaları oldu. 2003'te Afrika kıtası ile 5,4 milyar dolar olan ticaret hacmi yüzde 300'den fazla artarak 2013'te 23,4 milyar dolara ulaştı. 2014 yılında da Afrika ülkeleri ile ticaret hacmi 25 milyar doları geçti.

TÜRKİYE – AFRIKA BİRLİĞİ MÜNASEBETLERİ

Türkiye'nin Afrika Birliği Örgütü ile ilişkileri 1963 ve 2002 yılları arasındaki dönemde sınırlı seyir izledi. Türkiye, bu dönemden sonra izlenen açılım politikası ile 2005 yılında gözlemci ülke statüsü kazandı. Afrika birliği, 2008 yılında Türkiye'yi Afrika'nın stratejik ortağı olarak kabul ederek Türkiye ile olan ilişkilerini geliştirme konusunda önemli bir adım attı.

Bundan kısa bir süre sonra da Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi 18-21 Ağustos 2008 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Bu çerçevede, 2009-2010 dönemi BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği yapan Türkiye, uluslararası platformlarda kıtanın sesini duyurmak için yoğun çaba sarfetti. Karşılıklı bu iyi niyet göstergeleri ticari, siyasi ve ekonomik ilişkilerin katlanarak artmasını sağladı. 2014 yılında da Afrika ülkeleri ile ticaret hacmi 25 milyar doları geçti.

Türkiye, Afrika ile siyasi ve ekonomik ilişkilerin yanısıra yumuşak güç olarak kültürel ve sosyal ilişkilerini artırdı. Türk Hava Yolları, Türkiye'nin Afrika'daki yumuşak güçlerinden biri olarak etkinliğini çoğalttı. 2000'li yıllarda dört uçuş lokasyonu varken lokasyon sayısı Afrika'da 46'ya ulaştı.

Türk Kızılay'ı da 2011'den beri etkin bir şekilde Afrika'da faaliyetlerine devam ediyor. Somali, Nijer, Çad, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti Kızılay'ın faaliyet alanı içerisinde olduğu ülkeler. Kızılay sağlık hizmetlerinin yanında Afrika'da barınma hizmetleri de veriyor. Sadece Somali'de Kızılay'ın kurduğu çadırkentte 25 bin kişi barınıyor.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı da Afrika'da etkin olan Türk kuruluşlarından biri. AFAD sel, kuraklık ve iç savaştan etkilenen ülkelere 100 bine yakın kişiye gıda yardımı yapıyor. Türkiye ile Afrika arasındaki eğitim ve kültürel ilişkiler her geçen gün daha da artıyor. Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Türkiye'de öğrenim görmek isteyen 3 binin üzerinde Afrikalı öğrenciyi burslu olarak okutuyor.

Türkiye kültürünü Afrika'ya tanıtmak amacıyla Yunus Emre Enstitüsü de Afrika'da faaliyetlerine devam ediyor. 4 Afrika ülkesinde Yunus Emre Kültür Merkezi bulunuyor. Bu kültür merkezlerinde Türkçe başta olmak üzere Türk kültürü Afrikalılar'a öğretiliyor.

Basın yayın alanında da karşılıklı ilişkiler devam ediyor. TRT İnternet sitesinde Svahili, Hausa dilleri gibi Afrika'da çok konuşulan yerel dillerde haber yayıncılığı başlatıldı. Anadolu Ajansı merkezi Tunus'ta olan Fransızca bölümü ile Afrika haberlerini Türkiye'ye ulaştırmaya çalışıyor.

TÜRKİYE YAKIN TAKİPTE

Kuzey Afrika ülkeleri; Mısır, Libya ve Tunus, Türkiye'nin Afrika politikalarında önemli yer tutan 3 ülke. Ankara son 4 yıldır bu ülkelerde yaşanan gelişmeleri dikkatle izliyor. Mısır'da Mübarek rejiminin devrilmesi sonrasında iktidara gelen Muhammed Mursi yönetimiyle son derece yakın ilişkiler kuran Türkiye, General Sisi tarafından gerçekleştirilen darbeye sert tepki verdi.

Ülkedeki insan hakkı ihlallerini ve Müslüman Kardeşler hareketine yönelik baskıları sürekli gündeme taşıdı. Bugün gelinen noktada, iki ülke yönetimleri arasındaki gerilim sürüyor. Türkiye, Kaddafi yönetimi sonrasında istikrarı yakalayamayan Libya'ya yönelik politikalarında ise uzlaştırıcı bir çizgi takip ediyor. Uluslararası toplumun Libya'daki siyasi bunalıma çözüm bulmak için gösterdiği çabaya açık destek veriliyor.

Bu bağlamda Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi ve Trablus Merkezli Milli Genel Kongre arasındaki diyalog sürecinde de etkin bir politika izleniyor. Libya'daki krizin sona ermesi için Birleşmiş Milletler gözetiminde devam eden görüşmeler sonucu, Libyalı taraflar arasında, Fas'ın Süheyraat kentinde "Libya Siyasi Antlaşması" imzalandı. Anlaşmanın önemine değinen Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Libya için tarihi bir ana şahitlik ettiklerini vurguladı.

Çavuşoğlu, anlaşmanın Libya'nın geleceği, güvenliği ve birliği için çok önemli olduğunu belirtti. Bu anlaşmayla birlikte bir geçici hükümet ku-

bulduğunu ama esas sürecin bundan sonra başladığını belirten Çavuşoğlu, bu anlaşmaya katılmayan iki taraftan da önemli kişileri ikna etmek için çalışmaya devam edeceklerini söyledi. Çavuşoğlu, Türkiye'nin, kardeş Libya halkının her zaman yanında olduğunu ve olmaya devam edeceğini vurguladı. Bu sözler, Türkiye'nin Libya politikasının da bir özeti idi.

Devrim sonrasında Tunus'a en çok destek veren ülkelerin başında Türkiye geliyor. Tarihsel birikime dayalı iki ülke ilişkileri, yeni dönemde de son derece olumlu ilerliyor. Tunus-Türkiye ilişkileri devrim sonrasında, Nahda Hareketi'nin öncülüğünde önemli seviyelere ulaştı. Tunus'un ihtiyacı olduğu her konuda en büyük destekçisi olarak Türkiye'yi yanında bulmasının altında, Nahda Hareketi Lideri Raşid Gannuşi'nin çabaları önemli yer tutuyor.

Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde gerçekleştirdiği Tunus ziyaretinde, devrim sonrası Tunus'un demokratik ilerleyişi için gereken tüm yardımı sağlamaya Türkiye'nin hazır olduğu mesajını vermesi, Tunus-Türkiye ilişkilerinin büyük hız kazanmasını sağladı. Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinde en önemli geçiş kapısı olarak Tunus'u görmesi de ikili ilişkilerin önemini artırıyor.

Yükselen küresel ekonomik rekabette Afrika'nın her geçen gün öneminin artması, Tunus'un bölgesel olarak ittifak edilmeye en fazla ihtiyaç duyulan ülke olmasını sağlıyor. Güney Avrupa ve Fransa'nın Tunus ve Mağrip ülkeleri üzerindeki Akdeniz hakimiyetinin kırılması açısından Türkiye'nin Tunus'la kurduğu ilişkiler büyük önem arz ediyor.

DOĞU AFRİKA'DA İSTİKRAR ÇABALARI

Türkiye'nin Afrika politikalarında Doğu Afrika ülkeleri önemli bir yer tutuyor. Bu ülkelerle ilişkiler ağırlıklı olarak Doğu Afrika topluluğu üzerinden yürütülüyor. Siyasi, ekonomik ve sosyal konulardaki işbirliğinin üye ülkelerin tümünün yararına olacak şekilde genişletilmesini ve derinleştirilmesini hedefleyen örgüte; Tanzanya, Kenya, Uganda, Ruanda, Burundi üye.

Doğu Afrika topluluğu ile Türkiye ilişkileri 2012 yılından itibaren yo-

ğunlaştı. Bu dönemde Darüsselam'da açılan büyükelçilik, Türkiye'nin ekonomisi ve kalkınma alanındaki tecrübesinin Doğu Afrika topluluğu ülkeleriyle paylaşılması konusunda önemli adımlar attı. Türkiye, Doğu Afrika ile hızla gelişen siyasi, ekonomik ve sosyal ilişkileri göz önüne alarak, Doğu Afrika topluluğu ortaklık fonuna gözlemci statüde katılım sağlıyor.

Somali ise Doğu Afrika ülkeleri arasında en yoğun ilişki içinde olunan ülke. Somali, kıtlık ve hastalıklar yüzünden çok zor zamanlar geçirirken, Türkiye, ulusal ve uluslararası bir yardım kampanyası başlattı. Türkiye'nin, uluslararası toplumu harekete geçirmesiyle Somali'ye milyonlarca dolar katkı sağlandı. Somali ile Somaliland arasındaki ihtilafların çözümü için de diplomatik çalışmalar devam ediyor.

Türkiye'nin öncülüğünde diğer ülkeler, BM ve İslam İşbirliği Teşkilatı da dahil olmak üzere diğer yardım kuruluşları somali'ye yardım için çaba harcıyor. Somali, bugün hala iç savaşın yaralarından, yetersiz altyapıdan ve zayıf merkezi hükümetlerden kaynaklanan sorunlarla uğraşiyor.

Türkiye'nin Somali'deki faaliyetleri, diğer Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerini de derinleştirmesi için bir fırsat olarak görülüyor. Bu bağlamda, 2008 yılında Türkiye'yi "Stratejik Ortak" olarak ilan eden Afrika birliği ile ilişkiler de gelişiyor.

SAHRA ALTI VE BATI AFRIKA'DAKİ ÇABALAR

19-21 Kasım 2014'te Ekvator Ginesi'nin başkenti Maloba'da düzenlenen ikinci Türkiye Afrika Zirvesi Türkiye'nin Afrika politikasında yeni bir döneme girdiğinin işaretiydi. Bu toplantıyla, Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkiler stratejik ortaklığa dönüştürüldü.

Bu bağlamda özellikle Sahra Altı Afrika ülkeleri ön plana çıktı. Etiyopya, Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'da etkin olduğu ülkelere. Etiyopya'da 2003'te sadece bir Türk firması faaliyetliyken bu sayı bugün 146'ya ulaşmış durumda.

TİKA ilk ofislerinden birini Etiyopya'da açtı ve 200'ün üzerinde proje-

yi bu ofis üzerinden gerçekleştirdi. Etiyopya ile Sudan arasındaki Nil sularının paylaşımı sorunundan kaynaklanan krizde Türkiye de inisiyatif üstlenerek krizin sona ermesi için yoğun çaba sarfetti. Türkiye-Etiyopya arasındaki ilişkiler diğerk Afrika ülkelerine model ortaklık olarak örnek gösteriliyor.

Türkiye'nin Batı Afrika'da ilişkilerinin en güçlü olduğu ülke ise Senegal. Senegal'e Türk şirketleri çok sayıda yatırım yaparak ülkenin kalkınmasında önemli bir rol üstlendi.

Fildişi Sahili ile Türkiye arasındaki ilişkiler ise El Hasan Attara'nın devlet başkanı seçilmesi ile zirveye çıktı.

Türkiye'nin Batı Afrika ülkeleri içinde ilişkisinin son dönemde gelişme gösterdiği ülkelerden biri de Kamerun. Kamerun, Türkiye'yi bir stratejik ortak kabul ederek kapılarını türk işadamlarını açtı.

Türkiye, Afrika ülkeleriyle olan ilişkilerini sadece ekonomi üzerinden değil, eğitim ve askeri konularda da devam ettirdi. Örneğın Burkina Faso'daki istikrarsızlığın sona ermesinde yoğun çaba sarf edildi. Burkina Faso'da devlet başkanlığı seçimleri yapılabilmesi için maddi yardımda da bulunuldu.

Orta Afrika'da Müslüman ve Hristiyanlar arasında iç çatışmalarda da arabulucu rolü oynayan Türkiye barışın gerçekleşmesi için yoğun çalışmalarını sürdürüyor. Türkiye Afrika'da terörle mücadele konusunda çok sayıda ülkeye eğitim desteği veriyor. Somali ve Gambiya'da Türk polisi ve askeri eğitim amaçlı destek çalışmalarında bulundu.

2000'li yıllarda Türkiye ile Sahra Altı Afrika ülkeleri arasındaki ticaret hacmi 742 milyon dolardan 22 milyar dolara çıktı. Sahra Altı Afrika ülkeleri 2002'de ithalatta yüzde 2'yi oluştururken 2014'te bu rakam yüzde 9'a yükseldi. Sahra Altı Afrika'da Türkiye'nin üstlendiği proje sayısı 1250 yaklaşmış durumda. Bu projelerin değeri 54 milyar dolar düzeyinde.

TİKA'NIN AFRIKA PROJELERİ

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı TİKA, Afrika'da 28 ülkede faaliyet gösteriyor. Yardımlar, her ülkenin ihtiyacına göre yapılıyor. Kurum 2011 yılından bu yana kıtaya bu yolla 315 milyon 391 bin dolar kalkınma yardımında bulundu. Yalnızca 2014 yılında kıtaya yapılan yardımlar ise 26 milyon 632 bin dolar.

TİKA 2014'te yalnızca Somali'ye 4 milyon 572 bin dolar kamu kalkınma yardımında bulundu. Etiyopya'ya 1 milyon 11 bin doların üzerinde kalkınma desteği veren kurum, Cibuti'ye de 113 bin dolar ulaştırdı.

TİKA, Etiyopya'daki faaliyetlerinde en çok su ve çevre koşullarının iyileştirilmesine ağırlık veriyor. Yardımların yüzde 40'ı bu alana yönlendiriliyor. Yüzde 35'e yakını ise sosyal altyapı hizmetlerine harcanıyor.

Kurumun Kenya'daki faaliyetlerinde en çok sağlık öne çıkıyor. Bunun yanı sıra idari ve sivil altyapıların gelişimi de TİKA'nın Kenya'da önem verdiği faaliyetler arasında. Kurum, sosyal altyapı ve hizmetler, hayvancılık, iletişim ve eğitim konularında da Kenya'ya yardım yapıyor.

Libya'ya en çok sağlık sektöründe yardım yapan TİKA'nın ülkedeki bir diğer odağı ise hayvancılık. Kurum, iletişim, idari ve sivil altyapılar, eğitim ve sosyal altyapı konusunda da Libya'da faaliyet gösteriyor.

TİKA, Nijer'de en çok sosyal ve altyapı hizmetleri ile su ve çevre koşullarının iyileştirilmesi alanında faaliyet gösteriyor. Sağlık, eğitim, idari ve sivil altyapıların yanı sıra ormancılık ile iletişim sektörleri de tika tarafından destekleniyor.

TİKA'nın Afrika'da en faal olduğu ülkelerden biri de Senegal. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, ülkeye yaptığı yardımların yüzde 35'ini eğitim, yüzde 25'ini sağlık, yüzde 19'a yakını tarım ve yüzde 8'ini su ve çevre koşullarının iyileştirilmesi alanlarında gerçekleştiriyor. İdari, sivil ve sosyal altyapıların

---

geliştirilmesi, iletişim sektörü ve ormancılık da TİKA'nın yardım yaptığı alanlar.

Somali'ye yapılan yardımların yüzde 70'i ekonomik altyapı, yüzde 23'e yakını ise sağlık alanında gerçekleşiyor. TİKA, idari ve sivil altyapılar, eğitim, sosyal altyapı, tarım ile su ve çevre koşullarının iyileştirilmesi alanlarında da somali'ye yardım yapıyor.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'nın faaliyet gösterdiği bir başka ülke ise Sudan. Sudan'da yapılan yardımların yüzde 35'i sosyal ve altyapı hizmetlerine, yüzde 30'u sağlık, yüzde 12'si su ve çevre koşullarının iyileştirilmesi ile yüzde 12'si eğitim alanlarında gerçekleşiyor. TİKA, tarım ve hayvancılık, idari, sivil ve ekonomik altyapıların geliştirilmesi konusunda da sudan'da faaliyet gösteriyor.

TİKA'nın Tunus'taki faaliyetlerinin neredeyse tamamı idari, sivil ve ekonomik altyapıların geliştirilmesi için harcanıyor. Sağlık, eğitim, üretim ve sosyal altyapı hizmetleri de TİKA'nın Tunus'ta odaklandığı alanlar arasında...

TİKA'nın Yemen'deki faaliyetleri ise eğitim ve sağlık alanlarında yoğunlaşıyor. Kurum, bu çerçevede yardımların yarısından fazlasını eğitim alanında, yüzde 23'ünü ise sağlık sektöründe yapıyor. İdari, sivil ve sosyal altyapıların geliştirilmesinin yanı sıra, iletişim, üretim ile su ve çevre koşullarının iyileştirilmesi alanları da tika'nın faaliyet gösterdiği diğer alanlar.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Benin, Çad, Fildişi Sahilleri, Gabon, Gambiya, Gana, Gine-Bissau, Kamerun, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Lesotho, Madagaskar, Malavi, Mali, Moritanya, Svaziland, Tanzanya, Togo, Uganda, Zambiya'ya da benzer alanlarda yardım yapıyor.

dübam

> DÜBAM DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

Afrika'daki Türkiye

> 2015 Aralık
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

